

Religieuze Innovaties

Shaykh Ebubekir Sifil

Introductie

In naam van Allah, de Erbarmer, de meest Genadevolle. Alle lof komt uitsluitend toe aan Allah, de Verhevene. Vrede en zegeningen zij met de Profeet, zijn familie en zijn metgezellen.

In een tijd waarin de kennis van geleerden niet meer wordt gerespecteerd, verkondigen individuen zonder kennis hun eigen mening via diverse kanalen. Dit heeft er mede toe geleid dat de eenheid van de moslims zwakker is geworden. Een veelbesproken onderwerp dat hier een grote rol in heeft gespeeld, is het onderwerp religieuze innovaties. De reden hiervoor is wellicht de volgende overlevering van de Profeet ﷺ: *“Weerhoud je van vernieuwingen, want elke vernieuwing is een innovatie en elke innovatie is een misleiding en alle misleidingen leiden tot het hellevuur.”* Het is mooi dat mensen zich willen houden aan de waarschuwing van de Profeet ﷺ, echter dient hierbij opgemerkt te worden dat niet iedereen zo simpel oordelen kan vellen uit overleveringen. Heeft de Profeet ﷺ na deze uitspraak iets anders gezegd dat deze uitspraak verder verduidelijkt? Tegen wie en waarom heeft de Profeet ﷺ dit gezegd? Om dit te kunnen onderzoeken dienen we op zijn minst beschikken over alle boeken van Hadith om alle overleveringen omtrent dit onderwerp te onderzoeken. Om dit te kunnen doen moeten we weer goed onderbouwd zijn in de Arabische taal, de stelregels van de islamitische jurisprudentie, enzovoorts. Alhamdu lillah zijn er geleerden voor ons geweest die hun hele leven hebben gewijd aan het uitleggen van de verschillende overleveringen. Net zoals we vertrouwen op specialisten in wereldse zaken, zoals medici, monteurs, architecten en boekhouders, zo moeten we ook vertrouwen op specialisten in religieuze zaken, zoals de juristen en Hadith-geleerden. Dit artikel is geschreven op basis van een lezing en artikel van een specialist in jurisprudentie en Hadith, de welbekende Shaykh Ebubekir Sifil. Wij hopen dat elke lezer dit artikel zal lezen zonder vooringenomen te zijn, opdat het profijtvol zal zijn.

Definitie van innovatie

Het is belangrijk om te beginnen met de definitie van innovatie, zodat het duidelijk is waar we het over hebben. Taalkundig gezien is een innovatie iets doen dat eerst niet is gedaan, en dus eerst niet bestond. Over deze taalkundige betekenis zei de Profeet ﷺ: *“Wie een goede Sunnah begint, krijgt de beloning daarvan plus hij krijgt de beloning van iedereen die die daad ook verricht, waarbij hun beloning niet minder wordt. Wie een slechte Sunnah begint, krijgt de zonde daarvan, alsook de zonden van degenen die hem hierin volgen.”*

Het woord Sunnah kunnen we vertalen als *“gewoonte”* of *“gewoonte van de Profeet ﷺ”*. In deze overlevering moeten we het vertalen als *“gewoonte”*, omdat we anders zouden moeten zeggen dat de Profeet ﷺ slechte gewoonten had. In de overlevering wordt namelijk gesproken over een *“slechte Sunnah”*. We kunnen echter niet zeggen dat er een Sunnah van de Profeet ﷺ slecht is. Het gaat in deze overlevering dus om de taalkundige betekenis van Sunnah (gewoonte) en niet om de vaktechnische definitie (gewoonte van de Profeet ﷺ).

Uitgaande van deze overlevering kunnen we dus zeggen dat er zaken zijn die later zijn ontstaan, maar niet per definitie slecht zijn. In tegenstelling: ze kunnen zelfs goed zijn, waardoor je wordt beloond.

In Sahih al-Bukhari lezen we het volgende: Abdul Rahman ibn Abd al Qari vertelt: “Ik ging met Umar ibn al Khattab in de maand Ramadan naar de moskee. De mensen daar waren verspreid in groepen. Sommige mannen verrichten het gebed zelfstandig, terwijl anderen in kleine groepen aan het bidden waren. Umar zei: “Bij Allah! Naar mijn mening zou het beter zijn als deze mensen zich verzamelden achter één Imam.” Dus hij bracht ze bijeen achter Ubayy ibn Ka’ab. Toen ging ik een andere nacht weer met hem naar de moskee. De mensen waren gezamenlijk aan het bidden achter hun Imam. Umar zei hierop: “Hoe voortreffelijk is deze innovatie [Bid’ah]!”

Umar gebruikt hier het woord innovatie [Bid’ah] voor iets positiefs. Hij bedoelt hiermee echter de taalkundige definitie van innovatie, zoals die eerder vermeld is. Er is echter ook een andere overlevering waarin de Profeet ﷺ zegt: *“Weerhoud je van vernieuwingen, want elke vernieuwing is een innovatie en elke innovatie is een misleiding en alle misleidingen leiden tot het hellevuur.”*

Hoe zit het dan met deze overlevering? Deze overlevering gaat over de **vaktechnische** definitie van een innovatie. Vaktechnisch kunnen we een innovatie als volgt definiëren: een gebruik dat niet bestond in de tijd van de Profeet ﷺ of de metgezellen, en dat later is toegevoegd aan de religie. Hierbij wordt een oordeel of oorsprong uit de religie weggehaald en in de plaats daarvan wordt iets anders toegevoegd. Het wordt voorgedragen als iets van de religie, terwijl het niet van de religie is. Dit kan op verschillende manieren gedaan worden en al deze vormen zijn verboden. De Profeet ﷺ zei namelijk: *“Wie iets toevoegt aan deze zaak van ons [de Islam] wat niet hiertoe behoort, datgene zal verworpen worden.”*

Dit gezegd hebbende, rijst de volgende vraag: *“Wanneer is een innovatie toegestaan of verboden?”*

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, dienen we te kijken naar de inhoud en essentie van de desbetreffende innovatie. We dienen te kijken of het iets weghaalt uit de religie. We dienen te kijken of het een oorsprong heeft in de religie. Op basis van dit soort punten kunnen we oordelen of een innovatie toegestaan of verboden is. Als het iets weghaalt van de religie, dan is het iets slechts en verwerpen we het. Als het niet iets weghaalt van de religie, maar als het een religieus doel versimpelt voor ons, is het een toegestane innovatie. Sommige van deze innovaties zijn zelfs noodzakelijk. Aan de hand van een aantal voorbeelden zal worden verduidelijkt welke innovaties toegestaan zijn en welke verboden.

Toegestane innovaties

In tegenstelling tot verboden innovaties halen toegestane innovaties niks uit de religie en veranderen ze geen oordelen. Deze innovaties hebben een basis in de religie en hebben een toegevoegde waarde. Aan de hand van een aantal voorbeelden zal dit verduidelijkt worden.

De moskee van de Profeet ﷺ

De moskee van de Profeet ﷺ was in zijn tijd niet heel groot. Abu Bakr [Allah is tevreden met hem] vergrootte de moskee in zijn tijd. Vervolgens maakte Omar [Allah is tevreden met hem] het weer groter in zijn eigen tijd. Sommige metgezellen vonden dit niet kunnen, omdat ze de moskee als een nalatenschap van de Profeet ﷺ zagen. Ze wilden niet dat de muren die in zijn tijd stonden, weggehaald zouden worden. Er werd echter uitgelegd dat de moskee groter gemaakt moest worden, omdat de mensen op den duur niet meer pasten in de moskee. Het eventueel bouwen van een andere grotere moskee zou ervoor zorgen dat mensen niet meer naar de moskee van de Profeet ﷺ zouden gaan. Ze werden hierdoor overgehaald en maakten de moskee groter. Het groter maken van de moskee van de Profeet ﷺ is dus taalkundig gezien een innovatie, maar deze innovatie was noodzakelijk. Het bouwen van minaretten om meer mensen te kunnen bereiken, kunnen we ook hieronder scharen.

Mushaf

In de tijd van de Profeet ﷺ memoriseerden de mensen de Koran, maar was er geen Mushaf (de Koran in boekvorm). Het werd toen geschreven op hout, steen, dierenhuiden en ander materiaal. In de tijd van Abu Bakr [Allah is tevreden met hem] kwamen veel mensen die de Koran hadden gememoriseerd te overlijden of werden vermoord. Hierop kwam Omar [Allah is tevreden met hem] met het idee om een Mushaf te maken. Abu Bakr [Allah is tevreden met hem] wilde het in eerste instantie niet doen, omdat de Profeet ﷺ het ook niet had gedaan in zijn tijd. Omar [Allah is tevreden met hem] overtuigde hem echter door aan te geven dat de Koran anders mogelijk vergeten kon worden. Vervolgens werd Zayd ibn Thabit [Allah is tevreden met hem] aangesteld als verantwoordelijke voor dit project. Hij zorgde er uiteindelijk voor dat er een Mushaf werd gemaakt. Een Mushaf bestond niet in de tijd van de Profeet ﷺ en is later erbij gekomen. We kunnen hier dus spreken van innovatie volgens de taalkundige betekenis. Het was echter een noodzakelijke innovatie, om de Koran op deze manier te beschermen.

Een andere innovatie zijn de stippen (van de letters) en leestekens (Harakaat) die we heden ten dage vinden in het Arabisch schrift. In de opgeschreven verzen in de tijd van de Profeet ﷺ waren deze er niet, omdat de Arabieren in die tijd geen moeite hadden met het lezen van het Arabisch zonder stippen en leestekens. Toen echter veel niet-Arabieren moslim werden en de Koran wilden lezen, ontstond de behoefte om deze stippen en leestekens toe te voegen. Ook hierbij geldt dat dit een innovatie is volgens de taalkundige betekenis. Echter is dit zeker geen verboden innovatie. Sterker nog; het was een noodzakelijke innovatie, waardoor de Koran niet verkeerd gelezen kon worden. Zonder de stippen en leestekens zouden niet-Arabieren heel makkelijk fouten maken bij het lezen van de Koran.

Gebedsoproep op vrijdagen

Op vrijdag wordt er voor het vrijdaggebed twee keer opgeroepen tot het gebed. De eerste wordt gedaan voor de mensen die buiten de moskee zijn om aan te geven dat de tijd is ingegaan. De tweede wordt binnen de moskee gedaan, voordat de vrijdagspreek begint. In de tijd van de Profeet ﷺ was dit niet zo. Othman [Allah is tevreden met hem] kwam met deze innovatie, omdat hij de mensen die ver woonden op tijd wilde herinneren aan het vrijdaggebed. Madina begon namelijk een grote stad te worden, waarbij niet iedereen dichtbij de moskee woonde. Ook dit is een innovatie die toegestaan is, aangezien het een oorsprong heeft in de Islam, het niks weghaalt uit de religie en nut heeft voor de moslims.

Taraweeh

In de tijd van de Profeet ﷺ werd het Taraweeh gebed twee dagen achterelkaar gezamenlijk gebeden. De derde nacht bleef de Profeet ﷺ thuis en werd er niet gezamenlijk gebeden. Dit deed de Profeet ﷺ uit barmhartigheid voor zijn gemeenschap, zodat het Taraweeh gebed niet een verplicht gebed zou worden. Vanaf die tijd werd het Taraweeh gebed door sommigen thuis gebeden en door sommigen (gezamenlijk) in de moskee. Dit was zo tot de tijd van Omar [Allah is tevreden met hem]. Op een dag zag hij allemaal verschillende groeperingen gezamenlijk bidden in de moskee. De recitaties waren door elkaar en er was geen eenheid. Hij besloot hierop Ubayy ibn Ka'ab [Allah is tevreden met hem] aan te stellen als de Imam en droeg de metgezellen op om de gehele maand Ramadan achter hem te bidden. Toen hij op een andere nacht langs de moskee liep en alle mensen achter één Imam gezamenlijk zag bidden, zei Omar [Allah is tevreden met hem]: *“Wat een goede innovatie is dit!”* Vanaf die periode tot de dag van vandaag wordt overal ter wereld deze innovatie toegepast tijdens de Ramadan. In alle moskeeën is er namelijk maar één Imam die het gebed leidt en niet meerderen, zoals eerst het geval was. Daarnaast bidden de moslims het Taraweeh gebed gezamenlijk gedurende de hele maand Ramadan en niet slechts de eerste twee dagen, zoals voorkomt in de overlevering. Het verrichten van het Taraweeh gebed gedurende de hele maand Ramadan is dus een innovatie. Omar [Allah is tevreden met hem] gebruikte voor zijn eigen handeling de term *innovatie*, omdat het er eerst niet was. Hij gaf echter aan dat het een goede innovatie was, aangezien het een oorsprong heeft in de Islam, het niks weghaalt uit de religie en nut heeft voor de moslims.

Islamitische wetenschappen

In de tijd van Profeet ﷺ waren de Islamitische wetenschappen en de bijbehorende terminologie niet aanwezig. De metgezellen konden met al hun vragen terecht bij de Profeet ﷺ, waardoor er geen behoefte was aan boeken over exegese (Tafseer), jurisprudentie (Fiqh), principes van de jurisprudentie (Usul al-Fiqh) overleveringen (Ahadieth), grammatica (Nahw), enzovoort. Na het heengaan van de Profeet ﷺ, namen de metgezellen en hun metgezellen de taak van het beantwoorden van vragen op zich. Er werden echter heel veel mensen moslim, waardoor de behoefte ontstond om de Islamitische oordelen te documenteren, zodat ze behouden konden worden. Ook dit is een voorbeeld van een noodzakelijk innovatie.

Een gebedssnoer [Tasbeeh]

In de tijd van de Profeet ﷺ werd er geen gebruik gemaakt van een gebedssnoer [Tasbeeh] zoals we die vandaag kennen. Er werd voornamelijk gebruikgemaakt van de vingers om de Dhikr bij te houden. Vandaag de dag zien we het echter overal. Is dit dus een innovatie? Een gebedssnoer zoals we die vandaag kennen, was er inderdaad in de tijd van de Profeet ﷺ niet. Dit maakt het dus een innovatie volgens de taalkundige betekenis. Kunnen we echter spreken van een kwalijke innovatie? Gaat een gebedssnoer tegen de regels van de islam in of heeft het een basis in de islam? Hiervoor dienen we terug te gaan naar de overleveringen. S'ad ibn Abi Waqqas [Allah is tevreden met hem] levert over dat hij en de Profeet ﷺ een vrouw zagen die kiezelstenen of dadelpitten in haar hand had die ze gebruikte om Dhikr te verrichten. De Profeet ﷺ heeft haar niet gecorrigeerd, wat laat zien dat het toegestaan is om iets anders dan je vingers te gebruiken bij het bijhouden van je Dhikr. Er wordt overgeleverd dat Abu Hurayra [Allah is tevreden met hem] een soort touw met 1000 knopen had die hij gebruikte om Subhan Allah te zeggen. Er zijn vele soortgelijke voorbeelden te vinden over de metgezellen Saad Ibn Abi Waqas, Abu Safiah, Abu Saad en Abu Darda [Allah is tevreden met hen allen]. Bij het verrichten van Dhikr gaat het om het zeggen van bepaalde gebeden in een specifiek aantal. De Profeet ﷺ zei: "Wie honderd keer per dag "Subhan Allahi wa bihamdihi" zegt, zijn zonden zullen vergeven worden, zelfs als deze (qua omvang) zoals het schuim van de zee zouden zijn." Een gebedssnoer helpt ons bijvoorbeeld om bij te houden dat je het daadwerkelijk honderd keer hebt gezegd. Het enkel bijhouden met de hand kan namelijk voor veel mensen lastig zijn. We kunnen dus niet spreken over een verboden innovatie, omdat het een basis heeft in de religie. Enkel de vorm is veranderd, zodat het makkelijker wordt voor de moslims. Het doel is namelijk het verrichten van de Dhikr in een specifiek aantal en niet om dit per se bij te houden met de vingers.

Verboden innovaties

Er zijn een aantal redenen die leiden naar verboden innovaties, waarvan een enkeling hieronder kort zullen worden besproken.

De eerste reden is dat mensen de regels van de Islam willen aanpassen, omdat ze vinden dat we nu in een andere tijd leven en dat bepaalde regels nu moeilijk toe te passen zijn. Dit is een van de oorzaken waarom de moslims in de tijd van Mozes en Jezus [vrede zij met hen beide] het rechte pad verlaten hebben en uiteindelijk joden en christenen zijn geworden. Door het aanpassen van de religie verdween de oorspronkelijke religie.

Op een dag kwamen er twee joden naar de Profeet ﷺ om te vragen over de straf van Zina voor degene die getrouwd is. De Profeet ﷺ vroeg hen wat voor straf ze zelf gaven en zij gaven aan dat ze de personen die Zina hebben verricht, vastmaken aan een dier en hun gezicht zwart verven, zodat iedereen deze mensen zou herkennen. Dit terwijl de straf in de Thora Rajm was. En dat wisten ze. Ze wilden deze straf echter niet uitvoeren, omdat het mensen met hoge status van belangrijke stammen waren. Deze giftige gedachte is een van de basis redenen voor het ontstaan van verboden innovaties.

De tweede reden is dat een persoon een bepaalde aanbedding niet kan verrichten en het voor zichzelf vergemakkelijkt door de aanbedding te veranderen. Een voorbeeld dat we tegenwoordig vaak zien is dat geleerden (klein beetje) rente toegestaan verklaren, omdat het onmogelijk zou zijn zonder rente te handelen. Dit wordt gedaan onder de naam Fiqh al-Aqalliyat, oftewel de jurisprudentie voor minderheden.

Een ander voorbeeld is het vegen over katoenen sokken. Men leest een overlevering waarin staat dat het is toegestaan om over sokken te vegen en neemt dit over zonder zich af te vragen over wat voor soort sokken er wordt gesproken in de overlevering. Dit waren dikke sokken waarop men kon lopen in tegenstelling tot de sokken van vandaag de dag. Enkel de naam is dus hetzelfde; verder niks. Dit is dus een innovatie zonder basis.

De derde reden is het baseren op verzonden overleveringen. Men baseert zich op overleveringen die geen oorsprong hebben, waardoor men denkt dat ze een aanbedding verrichten, terwijl ze in werkelijkheid een verboden innovatie verrichten. Wij als moslims moeten ons baseren op de betrouwbare bronnen: de verzen die eenduidig zijn en de overleveringen die betrouwbaar en eenduidig zijn.

Een verspreide verboden innovatie is bijvoorbeeld het bidden van een specifiek gebed op gezegende nachten. Deze gebeden zijn niet te herleiden naar de Sunnah. Het is mogelijk en goed dat men vrijwillige gebeden verricht tijdens gezegende nachten. Echter dient men niet te denken dat dit in een specifieke vorm gedaan dient te worden.

De vierde reden is dat het oordeel van iets van de religie wordt aangepast. Dat bijvoorbeeld een verplicht onderdeel wordt gezien als iets vrijwilligs en dat iets vrijwilligs wordt gezien als iets verplicht. Sommige mensen zijn bijvoorbeeld in de veronderstelling dat het verplicht is om in de drie gezegende maanden (Rajab, Sha'ban en Ramadan) ononderbroken te vasten. Zoiets komt niet voor in de Sunnah. Het is Sunnah om te vasten op maandagen, donderdagen en als het volle maan is, maar dit wordt niet zo serieus genomen als het vasten in de drie gezegende maanden. Het is geen zonde om alle drie de maanden te vasten, echter dient men niet te geloven dat het verplicht is om te doen. Zo wel, is er sprake van een verboden innovatie.

Categorisatie van innovaties

De geleerden hebben innovaties gecategoriseerd. Sommige geleerden hebben gebruik gemaakt van termen als *Bid'ah hasanah* (goede innovaties) en *Bid'ah sayyi'ah* (slechte innovaties). Andere geleerden gebruiken *Bid'ah* (innovatie) enkel vanuit de vaktechnische definitie en doelen dus enkel op verboden innovaties. Voor toegestane innovaties gebruiken zij dan bijvoorbeeld de term *Sunnah hasanah* (goede gewoonte).

De grote Shafi'i geleerde Izz al-Din ibn 'Abd al-Salam, die de Sultan van de geleerden wordt genoemd, geeft in zijn boek *Qawa'id al-Ahkam fi Masalih al-Anam* aan dat een innovatie in vijf categorieën kan vallen. Hij noemt hierbij ook voorbeelden, waarvan een aantal hieronder genoemd zullen worden.

De noodzakelijke (Wajib/Fard) innovaties: Het ontstaan en ontwikkelen van de Islamitische wetenschappen, zoals grammatica (Nahw) en de principes van de jurisprudentie (Usul al-Fiqh).

Gewenste (Mustahab) innovaties: Het verrichten van het Taraweeh gebed achter 1 imam.

Verboden (Haram) innovaties: De overtuigingen en ideeën van sekten, zoals de Qadariyyah, Jabriyah, Murji'ah en Mujassimah.

Afgeraden (Makrooh) innovaties: Het versieren van een Mushaf.

Toegestane (Mubah) innovaties: Het groeten van elkaar na het gebed door elkaars handen te schudden.

Bij het lezen van boeken of artikelen van een geleerde, is het dus belangrijk om goed te kijken naar welke definitie er wordt gehanteerd door de desbetreffende geleerde. Het kan namelijk zo zijn dat een geleerde iets een *Bid'ah* (innovatie) noemt en doelt op de taalkundige betekenis, en niet op de vaktechnische betekenis. Dit heeft dan natuurlijk gevolgen voor hetgeen we begrijpen uit die teksten. Dit vereist echter specialisme. Laten we dit werk dus overlaten aan de specialisten. Moge Allah, de Verhevene, ons in staat stellen om de Sunnah van de Profeet ﷺ te volgen en ons beschermen tegen alle verboden en afgeraden religieuze innovaties. Amin!